

ד"ר א. פוירשטיין

סופר ומשורר יוחנן גוש-חלב

(למותו)

שונה מעין שמריהו לוי הונגארי ונוסף על כך היה פייטן מבטן ומלידה ושלט בשפה ההונגארי כמעטים בלבד. הוא היה מסור מאד לרעיון הלאומי ונדד מעיר לעיר ומכפר לכפר ולעולם לא ידע לאות. היה הציוני הראשון בטראנסילבניה. בהיותו לוחם ואיש הרוח עמד על הצורך ב"הוצאת ספרים לאומית. כך יסד את "קרית הספר" (זה היה שם ההוצאה גם בהונגאריה, סירב לתרגם את המלים) שהוציאה כ"חמישים ספרים מקוריים ומתורגמים, שעליהם התחנכו כמה דורות ציוניים בהונגאריה. בהוצאה זו הופיעו כמוכר גם כתביו ביניים הם "שירת דוד" אוסף שיריו בשני כרכים גדולים. הרגם שירי היינה, "אטה טרוול" "היינו המופלאים של רבי עקיבא". זו לא היתה ביוגרפיה יבשה של התנא הגדול אלא המנון הגבורה היהודית. בהוצאת "נוער" בקלוז' הופיע ספר אגדה בשם "שלושה דרכי בניה הגבורה כתבם לאנשים פעוטים ולילדים גדולים, יוחנן גוש חלב". גם בספר זה המהווה עבוד פיוטי של אגדות המלך שלמה רגיל היה להדפיס שער עברי בסוף הספר מחוץ לשער הקלועי בהתחלתו. כתב רומן תנכ"י נהדר בשם "תמר" וכרכים רבים של שירים, רומנים, סיפורים. אך ורק על נושאים יהודיים.

לפני שנים אחדות עלה לארץ וכדרכו מאז הלך בדרך מיוחדת ואופיינית לו. הצטרף לחניכיו ב"שער הנגב" בסביבת גדרה ש"ייסדו אחרי כן במשותף עם קבוצת "הבונים" את כפר סולד. המ"שורר והעסקן הדגול הזה שרועה צאן הוא אמר לכתוב רומן ארצי-ישראלי והבין שלא יצליח בדבר מבלי להכיר את חיי הקבוץ מקרוב. יום יום רעה את עדרו בשדות כשמקלו והתנ"ך שלו בידו. אחרי כן בא העירה השתקע בחיפה ושוב לא הסתמך על זכויות עברו של ארבע עשרות שנים של פעולה ציונית במסירות ובהתלהבות לאין קץ שלא על מנת לקבל פרס. הוא פנה ללשכת העבודה מבלי לספר על עצמו דבר. בגלל גילו נתנו לו עבודה קלה יותר: תפירת שקים. איך שהוא נודע הדבר שהפועל הזה מוכשר למשהו אחר. מלתפירת שקים והסיקוהו בתורת ספרן. כך חי וכך מת: בעילום שם גמור. יצירתו המסונפת בה רצוף רגש יהודי עז ולוהט נשארה גן נעול. מי יתן וייעשה לפחות עתה נסיון לאיסוף פירותיו העשירים והרעננים של הגן הזה.

חטא חטאנו כלפי סופרים יהודים שכתבו על נושאים עבריים בלועזית. לא דאגנו להכנסת יצירתם למעגל ספרותנו בשפתנו. הסופר היהודי שיצר בלועזית נשאר קרח מכאן וקרח מכאן: גוף זר בתוך הספרות הזרה שאותה העשיר וגוף זר לעמו. אף על פי שהיה מבני הנאמנים. לפניו עוד היינו פנויים לתכונן חכניות מסוג זה. לפני כמה שנים החלו להופיע כתבי היינה, בראנדט ואחרים בשם כולל (ישבו בנים) "לגבולם", אך חול האדישות ספק את הקילות האחרונים של הנהר הקטן אשר אך החל לזרום. ואם אלה שכתבו גרמנית, צרפתית, או אנגלית נשארו מחוץ לתחומי השפה העברית, מה תאמר עוד על אלה שכתבו בשפה ההונגאריה? מי יודע כאן על ספרות בעלת רמה אירופית גבוהה שנוצרה בחצי יובל שנים האחרון בשפה בה חשב הרצל לראשונה? מי מכיר את קובץ השירים הקטן "שירים יהודיים" למשל, של יוסף קיש שהופיע בבודאפשט בשנת 1868 ומחרם בן כ"ה בסך הכל, — שירים הנמנים בין היפים ביותר שנכתבו בידי יהודים לדורותיהם? עשרות משוררים יהודיים בהונגאריה באו בעקבות קיש ואחד החשובים בהם היה יוחנן גוש חלב ששבק חיים לכל חי לפני כמה שבועות בחיפה.

הקורא העברי שקרא את מודעות האבל בעתונות בודאי השתומם "יוחנן גוש חלב" — משורר, מחנך, עורך, עסקן, הוא משך בכתפיו: לא שמעתי מעולם אבל אישיות מעניינת ורב פעלים הסתתר מאחורי השם הישן החדש. שמו היה למעשה דוד וידר נצר למשפחה יהודית אדוקה. נולד ב-1888 בטראנסילבניה. דוד גת-פרסם בגיל צעיר מאד בסיפוריו היהודיים, בשיריו הלוהטים שהציינו ברגש ציוני עז הוא חיבר את שרי השבועה "ירם ידו השמימה כל גבר, כל אמיץ" שהיה לזוילמנום של הציונים. בשנת 1918 נתמנה לעורך הבטאון הרשמי של ההסתדרות הציונית בהונגאריה "ז'ידו סמלה", שהחל להופיע כמה שנים לפני כן. גוש חלב — שבחר בשם עברי מקורי, אם כי כתב הונגאריה — פרסם פעם מאמר ראשי שלא מצא חן בעיני השלטונות ההונגאריים בהעזתו והם צוו לאסרו. אך הוא נמלט לחו"ל. הוא ערך אחרי כן את העתון היומי הציוני "אוי קלט". הוא היה פורה מאד ופעל בכח בלתי רגיל בכמה שטחי חיים. היה תועמלן ממדרגה רא-